ÇINARALTI

HAFTALIK İLİM VE SANAT MECMUASI

BU SAYIDAKİLER:

Büyük vatanseverlik, küçük vatanseverlik ..... *Orhan Seyfi Orhon*

İdeale doğru (Konuşma) ..... *Emekli G. H. E. Erkilet*

Doktor Ziya Gün için (Fikirler) ..... *Kâmran Şerif*

Türkçede harfi tarif vardır! ..... *Emin Âli Çavlı*

Millî benlik ..... *Hüseyin Namık Orkun*

Yaz (Şiir) ..... *Yusuf Ziya Ortaç*

Hâtıralar (Şiir) ..... *Atsız*

Türkçe davası ..... *Besim Atalay*

Yeni Türk devletinin kuruluşundaki sebebler ve neticeler ..... *Reşid Saffet Atabinen*

Büyük Temurun mezarı ..... *Profesör Zeki Velidî*

Macar genclerine ..... *Petröfi'den*

Tagore'nin ölümü ..... *K. Ş.*

Meşeler (Şiir) ..... *Şükûfe Nihal*

Gramer meselesi ..... *B.*

İbrahim Paşa düğünü ..... *Y. Mimar Sedad Çetintaş*

Seçme mısralar ..... *Çınaraltı*

Kendimiz ye etrafımızdakiler ..... *Profesör Dr. Süheyl Ünver*

Erişilmez sana (Şiir) ..... *Halide Nusret Zorlutuna*

MİLLİYETÇİ DERGİLER

SAYI: 2 15 KURUŞ: 10

HARAÇÇI KARDEŞLER
Mobilya Limited Şirketi

Mobilyalar, perdeler, kornişler, stor muşambalar ve sair mefruşatı birarada en ehven şeraitle

HARAÇÇI KARDEŞLER'de bulursunuz.

ANKARA: Anafartalar Caddesi No. 166 — Telefon: 1426
İSTANBUL, Fincancılar Rıza Paşa Yokuşu No. 59, 61, 63 — Telefon: 22060

Gauthier Vidal
ANİLİN ve ALİZARİN BOYALARI
Ev işlerine mahsus her cins kumaş için

HOROZ
MARKA
PAKET
BOYALARI

ANILIN FARBEN
GEV
G.E.VIDAL

Umumî satış deposu:
Istanbul Çiçekpazarı sokağı Altıparmak han No. 3 - 4

SABAH, ÖĞLE ve AKŞAM
Her Yemekten Sonra Mutlaka Günde 3 defa
Dişleri Niçin Temizlemek Lâzımdır?
ÇÜNKÜ; UNUTMAYINIZ Kİ:

Bakımsızlıktan çürüyen dişlerin difteri, bademcik, kızamık, enfloenza ve hatta zatürreeye yol açtıkları, iltihab yapan diş etlerile köklerinde mide humması, apandisit, nevresteni, sıtma ve romatizma yaptığı fennen anlaşılmıştır. Temiz ağız ve sağlam dişler umumî vücud sağlığının en birinci şartı olmuştur. Binaenaleyh dişlerinizi hergün kabil olduğu kadar fazla - Lâakal 3 defa - (SANİN) diş macunile fırçalıyarak sıhhatinizi garanti edebilirsiniz ve etmelisiniz. Bu suretle mikrobları imha ederek dişlerinizi korumuş olursunuz.

SANİN
DİŞ MACUNU
Bütün Tehlikelere Karşı Sıhhatinizi Korur.
Sabah, Öğle ve Akşam Her Yemekten Sonra Günde 3 Defa Dişlerinizi Fırçalayınız.
ECZANELERDE ve BÜYÜK ITRİYAT MAĞAZALARINDA BULUNUR.

ÜVGE TABA
EVE DOĞRU
İdealci Roman
Yazan:
AYAZ İSHAKÎ

MİLLİYET DERGİLER

Yeni Neşriyat

ODİSE

ÇEVİREN: **AHMET CEVAT EMRE**

Ahmet Cevat Emre Homeros'un Büyük Destanı Odise'yi türkçeye büyük bir dikkat ve itina ile çevirmiştir. Yakup Kadri'nin kitabın başına yazdığı önsözden aşağıdaki parçaları, eserin kıymet ve mahiyetini tam bir salâhiyetle anlattığı için, aynen alıyoruz :

On dokuzuncu asrın sonlarına kadar hemen bütün garp edebiyatçılarının, şairlerinin, âlimlerinin ve sanatkârlarının yüreğindeki Greko-Lâtin medeniyeti aşkı, âdeta dinî bir vecd mahiyetini haizdi. Bunlar için, o medeniyetin doğup inkişaf ettiği yerlerin ziyareti tam manasiyle bir haç ve tavaf şeklini alırdı ve bir eski Yunan mermerini okşamak veya bir eski Lâtin metninin sahifelerini gözden geçirmek bir sevap telâkki edilirdi. Masasının üstünde ya bir Tanrıça ayağının kırıntısına veya yıpranmış bir papirüs parçasına malik olmıyan herhangi bir entelektüel kendini dünyanın en bedbaht adamı sanırdı. Büyük İngiliz şâiri Byron'un Yunan İstiklâl Harbine nasıl yeni bir Kızıl Salip seferine katılır gibi iştirâk ettiğini ve o devirde herhangi bir kötü Makedonya köyünden farkı olmıyan Atina'da ne derin bir saadet ve hayranlık içinde vakit geçirdiğini biliriz. Kilise kaçkını Râhip Renan'ın da, hıristiyanlıktan irtidadına rağmen sevmekte devam ettiği Meryem'in oğlunu, -hem de bir Kudüs dönüşünde- uğrayıp mürakabeye daldığı Akropol mâbedinin yıkıntıları arasında, son defa olarak, Pallas Atene'ye nasıl kurban ettiğini pek iyi hatırlarız. Bütün hakikatleri ve bütün dinleri vâhî bulan bu adam, o zaman, «Akropol'de Dua» diye yazdığı en güzel nesrinde, Atina'nın bu akıl ve zekâ tanrıçasına şu sözlerle hitap etmişti: «Yegâne doğru, yegâne hakîm, yegâne bâki olan sensin!» Fransa'nın en son klâsik tehzipli senbolist şairlerinden biri de Roma'ya ilk seyahatini şu mısralarla anlatmağa başlar:

«Bu akşam, size ebedî şehirden yaziyorum...

Tabanlarım onun kahraman toz'arına değmiştir; hey, Roma!

— Bu kelimeyi yazarken elimde kalem titriyor».

Tıpkı bunun gibi, ben de, Homeros'un güzel dilimize bu ilk tercümesi için şu satırları yazarken kalemim elimde titremektedir. Kendimi «Güzellik» denilen yegâne hakikatin, yegâne hikmetin tâ ilk kaynağı başında hissediyorum ve bu tanrısel pınarın bütün tazeliği, bütün serinliği vücudümü kaplamışçasına ürpermeler içinde kalıyorum. Gerçi, Homeros'un mucizesi -Yunancadan başka bir dille- bana ilk defa ayan olmuş değildir. İlyada ile Odise'nin muhtelif fransızca tercümelerini gaşyolarak okuduğum ve hattâ bunları türkçemize çevirmeğe kalkıştığım devirleri, -takvim ölçüsünde çok uzak olmakla beraber- yad ve tahattur bakımından hâlâ yaşamaktayım. Fakat, hemen itiraf edeyim ki, Odisenin türkçe müsveddelerini gözden geçirirken bu eski Homeros hayranlığı bende yalnız yeni bir inkişafa mazhar olmadı, fakat Homeros'u anlayış ve duyuş tarzım da âdeta bir nevi imtihana, bir nevi revision'a uğradı. Ana dilimin kanalından bu pınarın suları benim ruhuma daha süzülü, daha özlü akmağa başladı. Neden? Bunun sebebini izah benim için epeyce güç olacaktır. Bu hususta, belki bir sürü filolojik kıyaslar, etnik araştırmalar yapmak ve bir takım tarihî etütlere girişmek lâzımgelecektir. Buna ise, ne böyle kısa bir mukaddimenin çerçevesi, ne ihtisasım, ne de bilgim müsaittir. Yalnız, kendimi, yapmaktan alamıyacağım bir müşahede vardır ki, o da, Arap ve Fars kültürüne mukaddem olan eski türkçenin veya bu kültürü dışında kalmış destan ve masal lehçemizin homerik beyan tarzına hem de diğer bütün yabancı dillerden çok daha yakın, çok daha uygun ve akrabâ oluşudur. Netekim, bundan yirmi beş yıl evvel Odise'yi Leconte de Lisle'in tercümesinden dilimize çevirmeğe teşebbüs ettiğim esnada, ben de, âdeta insiyakî diyebileceğim bir saikle, hep arkaik türkçeden istiane etmek ihtiyacını duymuştum. O vakit, tamamlamağa bir türlü muvaffak olamadığım bu tercüme teşebbüsünü, şimdi de bir memnuniyetle görüyorum ki, Ahmet Cevat Emre, büyük bir muvaffakıyetle ve daha ilmî bir metotla başarmış bulunuyor. Zira, Ahmet Cevat Emre, yalnız Leconte de Lisle ve Victor Berard gibi belli başlı bir iki mutavassıt mütercimin metinleriyle iktifa etmeyip bunlardan daha eski bir takım kaynaklara başvurarak ve hattâ doğrudan doğruya Yunanca metnin ruhunu ve şekillerini tetkik ederek meydana getirmiştir.

Ahmet Cevat Emre'nin bu güzel ve hayırlı teşebbüsünü yalnız bir noktada eksik buluyorum. Muhterem mütercim, Türk okurlarına Odise'yi İlyada'dan evvel tanıtmağa kalkışmıştır. Fakat herkesçe bilindiği gibi Odise, İlyada'nın bir zeylidir ve bu iki eserin birincisini okumadan ikincisini anlamak epeyce müşkül olacağı mülâhazasındayım. Odise'de sık sık adları geçen birçok kahramanları ancak İlyada'da tanıyabileceğimiz gibi Ülis'in temsilî şahsiyetinin en bâriz tecellisi de gene bize bu destanda ayan olacak ve onun neden bir türlü memleketine dönemediğini, ne sebeple Tanrıların gazabına uğradığını ve onu niçin yalnız Atena'nın koruduğunu ancak İlyada'nın son raspodilerinden öğrenecektik.

Bundan başka İlyada ile Odise -bir arada- bütün bir felsefe, bütün bir hayat telâkkisi, bir dünya görüşü, bir dinî mister, putperest dünyanın bir Kitabı-Mukaddes'idir. Yani her ikisi birden «Ahdi Atik» ile «Ahdi Cedid» i teşkil ederler. Şu halde Türk okurları, önce Odise'yi okumakla işe «İncil» den başlamış oluyorlar. Bu şekilde bir kıraatin ille Grek mitolojyasını bilmiyenler için Homeros'u lâyıkile anlamıya kâfi gelmiyeceğinden korkuyorum.

Ahmet Cevat Emre'nin bu büyük ve hayırlı teşebbüsünde bulduğum eksik ve yapabileceğim tenkit bundan ibarettir.

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU

Gelecek Sayılarımızda :

Çok kıymetli kadın ressamımız bayan **Melek Celâl'in** Türk el işlerine dair pek değerli bir tedkikini neşredeceğiz.

Üstad *İbn-ül-Emin Mahmud Kemal'in* Mecmuamız için hazırladığı Türk hattatlarına dair bir makalesi de pek yakında mecmuamızda çıkacaktır.

ÇINARALTI

İlk sayısımda Türk münevverlerinden gördüğü alâkadan dolayı teşekkür etmeyi kendisine bir borç bilir.

Çınaraltı

Dilde, Fikirde, işde Birlik.

SAYI:	İdarehanesi:	TELEFON
2	İstanbul, Ankara caddesi, Hususî daire	22129

Büyük vatanseverlik, Küçük vatanseverlik

Yazan: ORHAN SEYFİ ORHON

Herşey gibi vatan ve milletseverliğin de büyüğü ve küçüğü var. vatanseverlik; doğduğu yeri, evini, tarlasını, köyünü; bunu biraz daha terek; kasabasını, vilâyetini; nihayet büyük toprak parçası halinde, Anadoluluysa Anadoluyu, Rumeliliyse Rumeliyi ve en son mütekâmil şe de müstakil devlet sınırları içinde memleketini sevmektir.

Küçük milletseverlik aile sevgisinden başlar. Hemşehrilik gayretine narak genişliye genişliye müttehid merkezli dairelerle ancak bizim bug milliyetperverliğimize kadar varır.

Fakat asıl vatan ve milletseverlik ne odur, ne de bu! Alman ittihad önce bir Prusyalı herşeyden evvel Prusyayı, Bavyeralı Bavyerayı; ittihadından önce de Floransalı Floransayı düşünürdü.

Bugün Doyçland bütün Alman ırkının yaşadığı yerdir; İtalya da ların! Hakikî vatan ve milletseverlik budur işte!

Türk milleti gibi tarihten önce başlamış cihangir bir milleti bir bırakalım. Küçük Balkan devletlerinin bile vatan ve millet sevgileri bu dır: Büyük Sırbistan, büyük Bulgaristan, büyük Yunanistan...

Bunların siyasî cebhesinin ehemmiyeti yok. En idealist bir hükû geniş bir ölçüde ancak programını yirmi, yirmi beş sene için hazı Ondan sonrası başka nesillerin omuzlarına yüklenir.

Hükûmetler mahdud bir zaman içinde yaşar. Realist olmaya m Fakat milletler böyle değil. Onlar ebediyeti düşünürler ve manevî daha fazla histen, hayalden, heyecandan alırlar.

Millî şuuru uyandırmak için küçük vatan ve milletseverliğin d içinde kalamayız. Bu derece realist, bu derece temkinli bir düşünce ile peşinden koşacağı bir ideal veremeyiz. Bu terbiye sistemi gitgide bizi lâkayd ve kozmopolit yapar. Ruhumuzdaki ateşi söndürür, fedakârlık larımız yavaş yavaş ölür...

Büyük vatan ve milletseverliği devletin siyasetile hiç karıştırma O, belki de asla hakikat olamıyacak uzak bir cennetin hasretidir. Fa onun gönlümüzdeki mukaddes ateşile birbirimize sımsıkı bağlanacağız. tam bir millet kıvamına geleceğiz. İstikbali düşündüğümüz zaman günlerin basit duvarı çıkmıyacak; ümid ile, gurur ile dolu bakışla diyete doğru pervasızca uzayıp gidecektir.

ORHAN SEYFİ ORB

17

16 Ağustos 1941 Cumartesi

ÇINARALTI

Haftalık Türkçü, Fikir ve Sanat Mecmuası

Cumartesi günleri çıkar.

Abone şartları:

Yıllığı 500, altı aylığı 250 kuruş.

Ecnebi: Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş.

Fiatı: 10 Kuruş.

Konuşma:

İDEALE DOĞRU!

YAZAN: **Emekli General H.E.Erkilet**

Sayı: 2 , 16 Ağustos 1941

İnsan aile ve cemiyet içinde doğar. İlk insan toplulukları kabiledir. Bunlar, insan cemiyetlerinin varlıklarını ve menfaatlerini korumakla beraber kan ve soy imtiyazlarını muhafaza ve müdafaaya yarayan ilk içtimaî teşekküllerdi. Netekim, dışarıya kız vermenin ve yabancı kız almanın, kabileler arasında makbul olmamasının en ehemmiyetli sebebi şüphesiz soyun korunması endişesidir.

Fakat insanların dar kabilecilik zihniyeti içinde nihayete kadar mahsur ve mahbus kalmalarına imkân yoktu. İktisadî, ticarî, siyasî, askerî ve coğrafî sebep ve âmillerle onların birbirlerile münasebetlerinin gittikçe artması ve genişlemesi tabiî idi. Harpler ve dinî hareketler insanların kabileler dışında büyük münasebetler, cemiyetler ve devletler kurmalarına yardım etti. Fakat yalnız kılıç kuvvetile veyahut din ve mezhep gayretlerile kurulan devletler, kan ve milliyet temellerine dayanmadıkça, sağlam ve devamlı bir varlık teşkil edememişlerdir. Çünkü zorla veya menfaat ve kazanç gibi arızî ihtiyaçlarla kurulan cemiyetler, sebepler ortadan kalkınca dağılmaya mahkûmdurlar. Halbuki kan yakınlığı yani milliyet şuuru temeline dayanan topluluklarda durum aksinedir.

Kan ve iklimin vasıflandırdığı ırklar ve soylar, yüzlerle ve binlerle yıl süren büyük göçler ve akınlar yüzünden, muhakkak karıştılar, Fakat karışmalar milleti yok edecek yerde tabiî tesalüblerle bilâkis onun teşekkül ve hattâ tekâmülüne yardım bile ettiler. Bununla beraber millet, vücut gibidir; yani bir ölüden farksızdır. hareketi veren nasıl ruhsa milleti yaşatacak ve yürütecek olan da ülküdür, idealdir. Ülküsüz millet cansız bir vücut gibidir; yani bir ölüden farksızdır.

Bu sebeple ideal nedir? Milletleri sıhhat ve saadete götürecek olan ülkü hangisidir? Türk milletinin mefkûresi var mıdır ve ne olmak gerekir? İşte bunlar, her Türkün bugün derin derin düşünmek ve incelemek mecburiyetinde bulunduğu büyük mevzulardır.

Milletler benliklerini ancak müstakil olmak sayesinde korurlar. Gerçi yabancıların hüküm ve esaretinde bulunmakla milletlerin az veya çok güçlüklerle, varlıklarını muhafaza ettikleri görülür. Fakat böyledir diye hiçbir millet kendi arzusile boyunduruk altına girmek istemez. Bahsus son iki asırdanberi milletler, küçük veya büyük olsunlar, istiklâlleri için daima mücadele edegelmişlerdir. Çünkü müstakil olmıyan, yani yabancıların hüküm ve esaretinde yaşıyan milletlerin millî vasıf ve enerjilerinden çok kaybettikleri ve dolayısile zayıfladıkları bir hakikattir.

Bunun için yer yüzü, tamamile ergin veya bir kısmı müstakil ve bir kısmı esir milletlerle doludur. Fakat milletlere, yaşamak ve payıdar olmak için yalnız erkinlik yetişmez. Erkinliği icabında silâhla müdafaa etmek için kuvvet ve kudret lâzımdır.

Bir milletin yüksek müdafaa ve mukavemet kudret ve kabiliyeti ruhî ve maddî bir takım vasıf, şart ve imkânların toplanmasile vücut bulur. Bu arada nüfus sayısının ehemmiyeti pek çoktur. Nüfus sayıları az olan milletler kendilerini ancak bir takım müvazene oyunlarile korumağa çalışırlar ve ekseriyetle muvaffak olamazlar. Çünkü azlıktırlar ve çokluk onları daima boğmağa ve yutmağa meyyaldir. Ne yazık ki, büyüğün küçüğü yutması ve kuvvetlinin zayıfı alt etmesi basit bir yaşama kaidesidir.

Görülüyor ki nüfus çokluğu bir millet için en büyük nimetlerdendir. Çünkü nüfus, başlı başına bir kuvvet kaynağıdır. Onun için nüfusunun bir parçası ve yahut çoğu başkalarının hüküm ve esaretinde bulunan milletlerde, kuvvetlenmek için her şeyden evvel birleşmek gayeleri güdülür. Dağılmak zaaf yapar, topluluk kuvvetin bizzat kendisidir. Buna göre, tamamile esir veyahut bir kısmı esir ve bir kısmı ergin olan milletlerin en yüce ve kutlu ülküsünün artık ne olacağı bellidir: Kurtuluş ve birlik.

H. E. ERKİLET

18

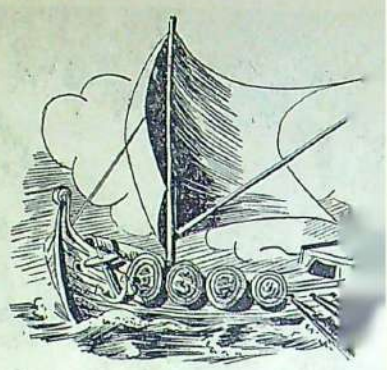

Fikirler:

Dr. Ziya Gün

Hâdiseleri soğukkanlılı hakeme etmeğe alışmış bazı şöyle diyorlar:

— Doktor Ziya Gün [illegible] hasis bir insandı. Ona mukad yegâne tatmin, kendini mün duğu kadar az tatmin etmekt lerin cas-limite dedikleri son varan cimriliği onu, kazandığ de doksan dokuz üç çeyreğini meğe mahkûm etmişti. Tasa yalnız bir insiyak değil, bir Para kazanan bir kimse, hassasından mahrum olursa mekten başka ne yapabilir? çare ki insan servetten daha ikisi arasında ergeç ayrılık dir. Son deminin yaklaştığ doktor, servetini sokak ortas rakmaktansa onu, ömrünün e ni içinde geçirdiği ilim müe eşiğine bırakmağı tercih etm

Bu mütalâanın itiraz ka bir mantığı varsa da bütün bundan ibaret farzetmek hatâ hasbıhaller Ziya Gün'ün haya pılsaydı merhum bu tek tara şü şu sözlerle tamamlayabili

— Hayatımı imsâk ile Herkesin iradesini esir eden irademe esir ettim. Canlı bir in -bahusus kendi parası için- kumbara vazifesi görmek herk cı değildir. Koca bir servetin duğum halde, onun sadece taşımağa memur küçük bir gibi mahrum yaşadım. Serve münasebetimi: Kazandım, vakfettim diye tarif edebilirim. birşey vermek değil, içinden hiç bir şey almadan hepsini ayni zamanda bir eser vücud bilecek kadar çok verebilme çok kazandım, hiç yemedim, ni verdim. Sorarım size: C idealizmden ayırt etmek için bir miyar var mı?

Kâmı

Türkçede

Harfi tarif vardır!

Yazan : Emin Âli Çavlı

Ekseriyetle gramer, bir lisanı sahîh söylemek ve yazmak için takip edilen kaideler diye tarif olunur. Bu tarif gramerin bünyesine ve mahiyetine göre değil, faidesine göre yapılmaktadır. Halbuki ilimde bir şe'niyetin tebyin ve izahı, faidesine mukaddem olmak lâzımdır. Faide, tebyin ve izahtan sonra gelmelidir. Beşeriyeti faidelendirmek başka, tecessüsünü tatmin eylemek büsbütün başka bir harekettir. Gramer, bir lisanı sahih söylemek ve yazmak için değil lisanın hüviyetini anlamak için tetkik edilmek iktiza eder. Vâkıa mahiyeti anlaşılan bir hâdiseden daha iyi istifade olunur. Hiç şüphesiz vâkıaların sebebi bulunduktan sonra ondan istifade düşünürüz ve onu ferdin ve cemiyetin menfaatine uygun bir surete koymağa çalışırız. Fakat bu menfaatin izaha mukaddem olmasını icap ettirmez. Bu esası kabul edince gramerin bu tarifini yanlış bulmak mecburiyetindeyiz. Gramer, lisanı teşkil eden telâffuzları küllî mefhumlara göre tasnif eder ve hareket halinde bunların vazife ve faaliyetini tetkik eyler. Bu tarif her şeyden evvel kelimelerin mânalara göre sınıflara ayrılmasını icap ettirir.

***

Kelimeleri manalara göre tasnif ederken lisanımızda şimdiye kadar yanlış bir taksime uğrayan bir âdat dikkat nazarımızı celbeder. Umumiyetle türkçede harfi tarifin mevcut olmadığı söylenir ve bu az çok bir meziyet olarak ortava sürülür. Eğer türkçede hakikaten bir harfi tarif yoksa, bu lisanımızın bir hususiyeti değil, bir kusurunu teşkil eyler. Çünkü harfi tarif şekle ait olmayıp manaya taallûk eden bir vazifenin sahibidir. Ekseriyetle, birçok kimseler harfi tarifi müzekker ve müennes işareti olarak telâkki etmislerdir. Önce bu garip zehabı silmek iktiza eder. Harfi tarifin bu vazife ile hiç bir alâkası yoktur. Bazı lisanlar yalnız bir nevi harfi tarif istimal eder. Henüz tamamile izah edilmiyen sebeplerden dolayı isimlerden bazısı müzekker bazısı da müennes olarak kabul olunmuştur. Birkaç ismin bu hüviyetleri aşikârdır. Fakat bu vasıf bütün isimlere teşmil edilince mesele mahiyetini değiştirmektedir. Ve hiç bir suretle müzekker ve müenneslikle alâkadar olmayan isimler bu vasıfları almaktadır. Yalnız harfi tarif değil sıfatlar, zamirler de tâbi olarak bu hüviyeti almaktadırlar.

Birçok lisanlarda isim, erkek ve dişi diye bir tasnife tâbi olmaz. Bu itibarla bu taksim mânaya değil şekle ait olması lâzımgelir.

Türkçede harfi tarifin mevcut olup olmadığını araştırmak için başka lisanlarda bu mefhumun tarifini bulmak, vazifesini tayin eylemek, kısaca mukayese eylemek icap eyler. Eğer bu vazifeyi ifa eyliyen bir şekle türkçede tesadüf edecek olursak bir hareket noktası temin etmiş oluruz. Harfi tarif, ismin yanına gelen ve manasında muayyen, müphem, cüz'î vasıflarını temin eyliyen bir kelimedir. Eğer türkçede bu vasıfları havi bir kelime bulacak olursak harfi tarif var demektir. Eğer lisanımızda bu vazife ifa edilmiyorsa böyle mefhumları ifadede âciz kalıyoruz neticesi çıkar.

Türkçe bu mefhumları mükemmelen ifade eder ve lisanımızda harfi tarif muntazaman faaliyette bulunur.

Muntazaman faaliyette bulunur dedik. Bu hükmü izah edelim: Kelime yalnız kullanılınca harfi tarife ihtiyaç görülmez. Vâkıa bu yalnız kullanış da bir cümlenin mazmunen hulâsası demektir. Pariste Odéon tiyatrosunun üstünde bu kelime harfi tarifsiz olarak bulunur. Çünkü burası malûm bir binanın ismidir. Ve yalnız olarak kullanılmıştır. «Bu bina Odéon tiyatrosudur» cümlesinin kısa bir şeklidir. Bazan münferit isimlerde de harfi tarif kullanılıyor. Bu, cümleden bir kelime şeklinde tefsir olunabilir. Harfi tarifin istimal edilmesi muhakkak bir cümleye ihtiyaç hissettirir.

Simdi mukayese için iki kısa cümle intihap edelim ve bu ikisinin manasındaki tahavvülâtı tetkik eylivelim. Arslan gördüm. Arslanı gördüm. Bu iki cümlede misal ayni gibidir. Yalnız ikincisinde bir (ı) telâffuzu fazladır. Gramercilerimiz buna mef'ul edatı derler.

Biz kelimeleri manalara göre tasnif icabını kabul eylediğimiz için bu edatın fail veya mef'ul olduğuna değil cümleye yeni mana getirdiğine dikkat etmeliyiz. Bu, acaba bir süs olarak mı buraya ilâve edilmiştir, yoksa sar bir manaya delâlet ediyor mu?

Bu alâkamız iki cümledeki mana fa kını bize gösterir. Birinci misalde b arslan denilen hayvanı biliyorum gör düm demektir. İkinci misalde ise k nuştuğumuz bir arslan vardı. Ben on gördüm demektir. İkinci mis vazih olarak muayyen bir arslanı etmektedir. Burada harfi tarifin findeki bir vasfı yakalamış Bir ismin yanında, isme muayyeniy manası veren bir harfi görüyoruz.

İsim bazan müphem bir surette s lenmek iktiza ediyor. «Bir gün köyüne gitmiştim» dediğimiz za günlerden gayri muayyen olan bir gitmiştim demektir. Yoksa yirmi saatten ibaret olan bir gün demek ğildir.

Bazan isme cüz'î bir mana verm isteriz. Meselâ misafirimiz sofraya turmuştur. Dikkat ettik. Çorba yor. «Corbadan almaz mısınız?» Böylelikle bütün çorbayı içmiyo bari bir miktar alınız. Cüz'î bizi sevindirmiş olursunuz riz. Buradaki dan isme cüziyet sını verir ve kat'iyyen «Mektepten tım» manasında değildir.

Bu misaller coğaltılacak olursa ti çede harfi tarifin mükemmelen va ifa ettiği görülür. Harfi tarif yakın kitlere kadar gramerde ayrı bir b isgal ediyordu ve kelimelerin bir uzvu olarak kabul olunuyordu. buki son zamanlarda gramerciler ettiği vazifevi göz önüne alarak bir sıfat telâkki eylediler. Çünkü yanına geliyor, isme yeni bir verivor, yeni bir sıfat te ancak sıfat teşkilâtına ithal edi mümkün olabilir.

Simdi o, müstakil bir bahis o değil, sıfat mevzuuna ithal edi tetkik olunmaktadır. Larousse et gramerlerinde artık onu sıfatın bir besi olarak tetkik etmektedirler.

***

Harfi tarif, ismin yanına gelen ismin manasında muayyen, müph cüz'î manalarını tevlit eden bir tır. İsme; muayyende ı, müphemde cüz'î de dan ilâve edilir.

Emin Âli Ç

Millî benlik

Yazan : HÜSEYİN NAMIK ORKUN

Bazı yabancı âlimler Türk sosyetesinin tamamile demokrat bir mahiyette olduğunu ileri sürmekte iseler de tarihî vesikalar bunun aksini göstermektedir. Yedi cedde verilen büyük ehemmiyet, asîl sülâlelerin imtiyaz sahibi olmaları, Yabgu, Şad, Yugruş, Tarhan v.s. gibi rütbeler ve bunlar arasında meselâ tarhanlığın yedi evlâda intikali gibi cihetler Türklerin tamamen aristokrat bir sosyeteye malik olduklarını göstermektedir.

Ananeye ve asalete ehemmiyet veren Türkler millî benliklerine son derece bağlı idiler. Asırlarca Çinlilerle mücadele ettikleri vakit Çinliler bu müthiş mücadelelere nihayet vermek için bir çok tedbire başvurmuşlar, en sonunda Türkleri çinlileştirmekten başka çare bulamamışlardı. Bunun için bazı Hun çocuklarını Çine kabul ediyorlar, Çin terbiyesi veriyorlar ve Çinlileştiriyorlardı. Sonra bu Çinlileşmiş Türkleri Hun arazisine göndererek Çin ahlâk ve âdatını onlar arasında yaymak isteyen Cinliler milâddan önce ikinci asırda Çinde büyüttükleri Yüe adlı bir Türkü Hunlar nezdine göndermişlerdi. Diğer taraftan da Hun hükümdarlarına Çin sülâlesine mensub prensesler takdim ederek Hun sarayına Çin âdetlerini sokmağa gayret etmekte idiler. Yüe de Çinde yetişmiş olmasına rağmen Türkler arasına gider gitmez, Çine dönmeği aklından çıkarmıştı. Yüe'nin Hunlar arasında en mühim faaliyeti eski an'ane ve âdetlerin devam ettirilmesine gayret etmesidir. Çin ahlâkının Hun ahlâkını bozacağını yakından gören Yüe millî Türk seciyesinin muhafaza edilmesi hususunda hükümdara tavsiyelerde bulunmuş ve bütün gayretile millî seciyeyi muhafaza ettirmeğe muvaffak olmuştur.

Asırlardanberi taayyün ve tebellür etmiş olan Türk seciyesi Türkün ayakta durmasına daima en büyük yardımı etmiştir. Türkün inkirazını her zaman yabancı ahlâk ve an'anelerin içine sokulmasında da aramak lâzımdır. Netekim Hunların inkirazı bilhassa bu sebebden dolayı olmuştur.

Hunlardan sonra Orta Asyada muazzam bir Türk saltanatı kuran Göktürkler millî benliklerine dört elle sarıldıkları içindir ki iki asır hâkimiyetlerini muhafaza etmişlerdir. Hunlar hakkında sadece Çin kaynaklarının bıraktıkları malûmat elde mevcud ise de Göktürklerin kendi millî yazılarile bırakmış oldukları eserler bize onların ne derece milliyetperver olduklarını da göstermektedir. Türk kitabelerinde Tanrıya **Türk tanrısı diyerek** Onu da Türke hasredecek kadar milliyetperverlikte ileri giden cedlerimiz burada aynen şu satırları da yazmaktadır: **Türk Oğuz beğleri, budun işidin! Üze tengri basmasar, asra yer telinmeser, Türk budun elinin, törünün kim artatı, udaçı erti.** Bu satırların bugünkü şivemize tercemesi şudur: Türk, Oğuz beyleri, milleti işitin! Üstteki gök basmadığı yani üzerimize çökmediği, alttaki yer delinmediği takdirde Türk milleti senin yudun türenî kim bozmağa muktedir olabilir?

Bundan bin iki yüz sene evvel Türkün âbide dikerek üzerine yazdığı bu sözler bugün de hic bir Türkün aklından cıkarmaması lâzımgelen sözlerdir.

Yine **avnı** kitabede Türklerin Çin adını almasından acı acı şikâvet edilmekte ve **Türk kagan Ötüken yış olursar ilte bung yok** yani Türk hakanı Ötüken ormanında oturduğu takdir yurdda mihnet yoktur denilmektedir

Yabancı nüfuzuna karşı daima Türlerde şiddetli bir aksülâmel başgöstmiş ve Türk her zaman benliğini hafazaya çalışmıştır. Resmî dil ola yabancı bir dil kullanıldığı zaman da dahi halk öz dilini bırakmamış, miz Türk şairleri Türk dilinin il edildiğinden acı acı şikâyet etmiş Türk dilinin acemcenin fevkinde dil olduğuna dair eser yazmıştır.

Millî benliğine bağlı olan Türk asırlarca yabancılar içinde kalmala rağmen benliklerini son derece güç surette terkettiklerini görmekt XIII üncü asırda Avrupanın orta hıristiyanlık âleminin göbeğine gel yerleşen Kuman Türklerinin XVII asra kadar dillerini muhafaza etti ni görmekteyiz.

Tarihlerinin ne zamandanberi ladığını bilmediğimiz Sekel Tür Transilvanyada bugün dahi Türkl rinden bir çok noktayı muhafaza mektedirler.

Türk millî benliğini muhafaza ği müddetçe daima avakta durmu tiklâlini korumuş, hâkimiyetini fendiliğini herkese tasdik ettirmist

Gelecek yazımda Türkün efend millet olduğunu tarihten misa göstereceğim.

Hâtıralar

Bir anda uzun yıllar aşar hâtıralarla,
İnsan ona derler ki yaşar hâtıralarla.
Mâzîdeki kanlar, düşünüşler ve sedâlar
İnsan denilen fertleri insanlığa bağlar!
Geçmişle bütün bağları çözmek ne ağırdır!
Hayvanların ancak dünü, mâzîsi sağırdır!

Mâzîyi unutsak bile mâzî kökümüzdür,
En tatlı gülen yüz bize mâzîdeki yüzdür.
Geçmişte yatar şanlı zaferler, nice haklar!
Tuğrul Beği, Alp Arslanı mâzî bize saklar!
Mâzîdeki bir şanlı fasıldır Kılıç Arslan!
Kâfirlere bir sor ki nasıldır Kılıç Arslan?
İnsanları yüksekte tutan: Hâtıralardır!
Can verdiğiniz şanlı vatan: Hâtıralardır!
Bilmezsen eğer geçmişi toprakları git, kaz;
Otlarla böceklerde dünün yâdı bulunmaz.
İnsansa bütün asrı aşar hâtıralarla,
İnsan ona derler ki yaşar hâtıralarla!..

ATSIZ

Yaz

Bu sabah kapımın önünden geçti yaz,
Sesinde dağları kokladım, dağları..
İki örgü saçları simsiyah,
İki sıra dişleri bembeyaz;
Küfesine doldurmuş hindibağları..

İncecik bilekli cins ayaklarına
Kırmızı dağ topraklarını giymiş.
Tuğrâları yeşil küflü mahmuzlu çizme
Takmış esmer kulaklarına,
Dallı yemenisini sol kaşına iğmiş..

Sarı şalvarı katır tırnaklarından,
Mor çepkeni erguvanların tütüşü..
Bir yaylâ türküsile şakırdatıkça
Güneş damlıyor kınalı parmaklarından,
Kara gözlerinde yaz gecelerinin düşü...

YUSUF ZİYA ORTAÇ

Türkçe Davası

Türkçülük ülküsü adım adım iş haline geçmektedir.
İSMET İNÖNÜ

Yazan : Besim ATALAY

Milletlerin hayatında, yürümek zorunluğunda kaldıkları yol -aşağı yukarı- 'rdir; bu yolda şekil ve zaman gibi 'ak tefek değişiklikler varsa da te- el hemen hiç değişmez. Bir milletin erleyiş ve yürüyüş alanında çizdiği eket yolu, kendisinden önce yürü- en ve ilerliyen başka milletlerin çiz- kleri hareket yoluna çok benzer.

Türk milletleti de dil ve kültür a- nlarında başka milletlerin geçmiş 'uklan köprüden geçecektir. Alman- arın, Rusların, Macarların, Finlerin ve şka milletlerin dil hususunda yap- ş oldukları devrimi biz de yapa - ktık; bu sosyal mukadderattan ka- maının imkânı yoktur. Biz de böyle k önemli ve uğurlu bir yolun yol- su olacaktık ve olduk.

Samimî türkçülerin yüksek ülküsü lunan dil devrimi İsmet İnönü'nün 18/2/1929 daki söylevi ile başlamış bulunuyor. İşte o günden başlıyarak alanına girmiş olan bu temiz ülkü son yıllarda en güzel eserlerini vermiye başlamıştır.

Genç ve ülkülü Maarif Vekilimizin yüksek himmetleriyle -Dil Kurumunca birçok emekler çekilerek hazırlanmış olan- türkçe terimler okul kitaplarına girmiş bulunuyor.

Türk dilinin yolunu bağlamış bulunan engellerden her gün bir kaçı daha kırılmakta ve dil öz varlığına sahip olmaktadır. (Osmanlı Lisanı) adı verilen çorba dil, birçok soyları bir arada toplamış bulunan İmparatorluğun diliydi. Bu imparatorluğun içerisinde her soydan topluluklar bulunduğu gibi imparatorluğun resmî dilinde de hemen her dilden bir sürü kelimeler yaşamakta ve yaşarken ana dili, ana kültürü her gün biraz daha boğmakta idi.

Osmanlı İmparatorluğunu meydana getiren unsurlar dağıldıktan ve her unsur başlı başına bir varlık kurduktan sonra onun çorba ve çetrefil dili de çok tabiî olarak dağılacaktı. Yepyeni temeller üzerine kurulan Türk Cümhuriyetinin, öz türkçe kelimelerden birleşmiş bir dili olacaktı. Yalnız Türk soyundan kurulmuş olan bir varlığın yine yalnız, katıksız türkçeden ibaret bir dili olacaktı. İşte (dil devrimini) doğuran en başlı sebep budur. Türk devletinin dili türkçe olmalıdır.

Bu böyle olurken sağdan soldan birçok sesler yükseldi, gürültüler koptu. «Vay dili bozuyorsunuz, Çağatayca yapıyorsunuz, dil bir uzviyettir, ona karışılmaz» gibi boş ve dipsiz sözlerle bu devrimi durdurmıya çalışanlar oldu.

Biz böyle düşünenlere karşı -onların yaptıkları gibi- dil uzatmıyoruz, şahsiyetlerimize karşı savurulan küfürlere karşılık vermiyoruz, yaptıkları sinsi alayları hoş görüp geçiyoruz ve onları yalnız insafa çağırıyoruz.

Dil devrimine karşı koyanları üç bölüğe ayırabiliriz.

1. — Her türlü yeniliğe ve her türlü devrime alışılmamış herhangi yeni bir şeye karşı durmayı âdet edinmie olan kafasızlar, veya bilgisizlerdir. Bunların içerisinde az çok okumuş yazmış, akı karadan seçmiş kimseler de vardır. Bu zavallılar bilmiyorlar ki dil bir anlaşma aracıdır; bu araç ta hayatla beraber yürür ve değişir, netekim K. Grönbech'in (1936) yılında Kopenhag'ta basılmış olan (Türk dilinin yapısı = Der Türkische Sprachbau) kitabının başlangıcında «Hiç bir dil ebedî olarak tespit edilmiş bir şekle sahip değildir. Yaşıyan bir dil her zaman akıcı bir haldedir» demiştir.

Bu yolda dil bilginleri birçok değerli sözler söylemişlerdir; bu sözlerin burada izahı uzun süreceği için biz bir tanesini yazmakla yeterlendik.

2. — Yeni terimleri ve -eski osmanlıcada yaşamış, fakat halka kadar inmemiş bulunan yabancı kelimelerin yerine- kullanılmıya başlanmış bulunan öz türkçe kelimeleri öğrenmek zahmetine katlanmıyanlardır.

3. — Eski dilde yazı veya kitap yazarak para kazanmış olanlardır. Ben bu gibilere «edebiyat bazirgânları» demeyi daha uygun buluyorum.

Dil özleşirse, içerisindeki arapçayı ve farsçayı atarsa bunların bilgileri sıfıra inecek ve kitapları sürülmiyecektir.

Bunlardan başka bir sınıf daha vardır ki kanları ve soyları ayrıdır. Nasılsa İmparatorluktan arta kalmış olan dökünlerden ibarettir; bunlara göre Türkün kendisini bulmaması gerektir.

Bütün bu yaygaralara kulak asan olmadı; kervan yürüdü ve yürüyecektir.

Herhangi bir devrimin değeri, onun bütün bir ırkı ilgilendirmesinde ve çabuk kökleşmesindedir. Bundan başka, o devrim ciddî olarak günün ihtiyaçlarına cevap veriyorsa değeri daha çok yükselmiş olur.

Dil devrimi yeryüzündeki Türkleri yakından ilgilendiren ve buk kökleşen bir devrimdir. Hele arın ihtiyaçlarına cevap vermesi yönünden değeri çok yüksektir.

Türk dilini medenî ve asrî anları söyliyemiyecek şekilde, bir köy dili halinde bırakamazdık. Biz de başka uluslar gibi kendi dilimizi ve genişletecektik. İşte yapılan iş dur.

Bunu yaparken Türk diyelekler herhangisinden olursa olsun maktan, kök kelime almaktan medik. Çünkü Türk olan her şey zimdir.

Öz türkçeye doğru yürümek işi tün Türk dünyasında büyük bir uyandırmıştır. Çinde, Uyguristan Kaşgaristan Türkleri arasında ride uyandırdığı ilgiler her türlü sün üstünde ve bu yolda çekilen leri unutturacak bir değerdedir. davasının ilk ve büyük faydala birisi...

BESİM ATALAY

ÇINARALTI:

Çok kıymetli dostumuz B Atalay'ın bu yazısındaki fikirlere met etmekle beraber biz bu mese noktası noktasına kendisile birle ğimizi söylemeğe mecburuz. İleri sat zuhur edince biz de bu mese düşüncelerimizi yazacağız. Çın sırf ilmî bir dava olan dil bah serbest bir kürsü vazifesini gö öğünecektir.

Yeni Türk Devletinin

Kuruluşundaki İçtimaî ve Tarihî sebepler ve neticeler

Her batan Türk Devletinin yanında doğan taze bir devlet — Bugüne kadar dünya üzerinde bir Türk hükûmeti eksik olmadı — Her yeni Türk Devleti eskiyi yıkarak doğar — Yeni Türk Cümhuriyetinin doğuşunun iki sebebi— Neticeler: Milletin hâkimiyeti — Kendine dayanmak fikrinin kabulü — Lozan muahedesi ile iç ve dışın musavatı — Cümhuriyet, şapka, medenî kanun, Türk alfabesi, tarih ve dil inkilâpları.

Yazan : Reşit Saffet ATABİNEN

23 Nisan 1920 de Anadolunun ortasında yeni bir Türk devleti doğdu.

Bu vak'anın, siyasî, askerî ve «chronologique» tetkikine girişmiyerek, yalnız içtimaî ve tarihî sebeplerini ve neticelerini araştırmak, bunları mümkün olduğu kadar Türklerin anane kanunlarına, kaidelerine bağlamak isterim.

Geçmiş asırları geriye doğru takip edersek, daima istiklâl, kültür ve «discipline» ülkülerine bağlı, belki elliye yakın Türk devleti sayılabilir. Tarihte, *her ne vakit uyuşturucu, ezici, öldürücü tesirler altında, bir Türk devleti çökmeğe, sönmeğe yüz tutsa; görürüz ki, kül altından bir kıvılcımın ateşi canlandırması gibi, o sönen devletin yanında, taptaze hayatiyet unsurlarını haiz bir yeni Türk devleti meydana çıkar.*

Ve bu suretle, Çinden Karpatlara, Buzlar denizinden Hint denizlerine kadar, *tarihe kaydolunmuş ve olunmamış zamanlardanberi, bir çok Türk devletleri birbiri ardınca, millî ülkü çırağını, söndürmeden, elden ele geçirerek bu güne kadar getirmişlerdir.* Sürlerden bu güne kadar dünya üzerinde r Türk hükûmeti eksik olmamıştır.

Üç asır yükselme hareketleri, ve 1683 de iyana kapılarında başlayan üç asır da, çöntü ile dolu, altı asırlık yaşayıştan sonkusurlarının ağırlığı altında ezilen Osmanlı İmparatorluğu yerine, zamanın ve edeniyetin bütün ihtiyaçlarını karşılayacak ni bir Türk devletinin geçmesi, Türk tarine hâkim olan kanunun icabından idi.

Dikkatle tetkik edilirse, görülür ki: *Tarie her yeni doğan Türk devleti, eski muzakârlık çerçevesini patlatır ve, birden, manın bütün medenî telâkkilerini ve tekilerini, ilerleme âletlerini kabul ederek bedilen vakti kazanır. Harb ve ilim usulni ya icad veya en yenilerini tatbik eder.* r yeni Türk devleti böyle bir hamle dünya yüzüne çıkmıştır. Hunların, Selların, Osmanlıların muvaffakıyetlerinin zamanlarına göre bu tefevvuklarıdır.

Ancak bu sayededir ki, Türkler dünya rinde en uzun yaşamış ve yaşamağa nanızet, daima yenileşmiş ve tazeleşmiş bir millet olarak kalmıştır.

Aşağıda görüleceği üzere yeni Türk devleti de bu tarihî, millî kaidenin dışına çıkmamıştır.

Yeni Türk devletinin kuruluşu sebeplerini, daima tarihte, ve bilûmum vak'alarda olduğu gibi, ikiye ayırmalı. Sebeplerin bir takımı en yakın sebeplerdir ki, mahkûm olan bir hastanın ölmeğe bahane araması, patlamağa hazır tomurcuğun ilk güneş ziyasına tesadüf etmesi kabîlindendir.

Bu kuruluşun bir de asıl sebepleri, eski devletin tamir, ıslah olunmaz kusurlarının, yama kabul etmez deliklerinin çoğalmasından; ve diğer cihetten, daima intizam ve terakkiye doğru yürüyen ölmez milletin, kabına sığmaz arzularının, ihtiyaçlarının taşmasından ileri gelen ruhunda mündemiç tarihî sebeplerdir.

Yakın, ve aslî olarak ayni taksimi, Yeni Türk Devleti kuruluşunun neticesine de tatbik edebiliriz.

Kuruluşun, bahane kabîlinden ikinci derece sebepleri arasında, Umumî Harpten sonra Avrupalıların Türklere karşı yaptıkları fâhiş haksızlıkları, zulümleri, küstahlıkları görmemek mümkün değildir.

Türkler mahkûm olarak yaşayamaz ve daima hâkim olmağa uğraşır.

Türkü tanımak iddiasında olanlar bilmeli idiler ki, Türk, biraz evvel hâkimi olduğu milletlerin hükmü altına giremez.

Beynelmilel tarihte daima sâfiyetle, hüsnü niyetle iş gören Türkler; Wilson prensiplerine inanarak silâhlarını bırakmışlar ve sonra aldatılmışlardı. Bu münasebetlerle isyana gelen Millî şuur, havada daima mevcut, fakat «poste émetteur» ve alıcı anten'ler olmadıkça farkına varılmayan «onde» lara benzer.

Bu noktada, Türklerin uzun tarihinde hâkim olan diğer bir kanununa rastlıyor ve aslî sebeplere geçiyoruz.

Türk tarihinde her ne zaman ki, millet, kat'î bir ölüm tehlikesi karşısındadır, hekimini, çobanını kendi içinden bulur; koca tarihte bu kudret yalnız Türklerde rülmüştür. *Diğer bütün milletler başlar yabancı hükümdarlar, hanedanlar geçi dikleri halde, her unsurdan istifade etmsini bilen Türkler daima başlarına kencinslerinden adamlar getirmişlerdir. Ve kdi kanlarından, kendi ruhlarından cevhalinde çıkardıkları bu adamların arkasdan emniyetle, itmiinanla gitmeleri sayesidedir ki, en büyük tehlikelerden hayr verecek bir surette kurtulmuşlardır.* Tarhimizin başlıca hususiyetlerinden, kanularından biri de budur. Millî isyanı şuurlaştıran, idare eden, Yeni Türk Devletin kuruluş sebeplerinin aslî olanlarını bu larak işe girişen yeni binanın mimarları kanımızdan Mustafa Kemal ve İsmet İnönü gibi Türklerdir.

Kuruluşun esaslı, tarihî sebepleri şunlardır:

— Yirmi asırdır değişmeyen *Türmahsus müstakil ahlâk mefhumu;*

— Her ne kadar tadil olunsa, şeresaslarından ayrılmayan eski Osmanlı İmparatorluğunun medenî bir milletin ihtiyaçlarını tatmine imkân ve iktidarı olmamas

— Saltanata hizmetin, milletin bir kısın kuvvetini ziyan ettirmesi;

— Ecnebilerin daimî müdahalesini v gayri Türk unsurun aleyhimize hariçten himayesini istilzam suretile, memleket unsurları arasında müvazeneyi bozan ve harice karşı Türklerden rekabet imkânını kaldıran Capitulation'ların milletimizin istiklalini kapatması;

— Uğruna 12 asırdır Türklerin kahramanca kan döktükleri, İslâmiyet cemiyeti mefhumunun Büyük Harpte tamamen iflâs etmiş olması;

— Türkler hissediyorlardı ki, ekseriyeti başka unsurlardan tesekkül eden veya edebilecek olan imparatorluk çerçevesi içinde, millî menfaatlerinin, millî gayelerinin ve ülkülerinin, hanedanın mevkilerini muhafaza menfaatlerine feda olunmak tehlikesi vardı; ve bu gidişle *Macarların Finler arasında, Bulgarların ve Tatarların Islavl*

22

rasında, Mısırlı Türklerin Araplar ara-ndaki akıbetlerine Anadolu Türkleri de ğrayabilirlerdi.

— Siyasî ve dinî kuvvetlerin ayni hü-kümdar uhdesinde toplanması, bu âkıbeti kınlaştırabilir mahiyette olduğu gibi mil-etin garp medeniyeti istikametinde terak-kisine her halde mühim bir mania teşkil yordu. Türkler, bu çerçeveleri kırmadan ilerlemek imkânsızlığını hissediyorlardı.

Bu sebeplerin tesirile Anadoluda fışkı-an Yeni Türk Devletinin kuruluşu aşağı-ki neticeleri doğurmuştur:

En yakın netice: On iki asırdır bir iki yoldan saldırıp istilâ mahiyetinde olmayan çlı seferlerindenberi, hiç bir yabancı or-dunun çiğnemediği Anadoluda, silâhsızlığı-nızdan bilistifade giren düşman ordularını rf kendi vesaitimizle mahvetmek olmuş-tur.

Milletin hükümdarlığa karşı istiklâli kazandıktan sonra, beynelmilel istiklâli Lozan muahedesile temin edilmiş ve erdeki ve dışardaki müsavatsızlıklar kal-dırılarak, Türklere medeniyet sahasında abiliyetlerini göstermek, rekabete atılmak imkânları açılmıştır.

Ancak bu neticeler elde edildikten son-radır ki (Teşrinievvel 1923), Yeni Devle-tin kat'î şekli tesbit ve Cümhuriyet ilân anarak, millet namına ve kanunî suret-te, Hilâfet ilga edilmiş, ve on dört asır vvel bambaşka bir kavim tarafından çöl-e çıkarılıp hâlâ insanların bütün dünyevî, timaî ve iktisadî faaliyetleri üzerinde bi-istinat hâkim olan dinin siyasî müdaha-leri de kâmilen bertaraf edilmiştir.

1925 de şapka kanunile din istibdadı-n zahirî alâmetlerinden biri, son «sym-bole» ü kaldırılmış ve şubat 1926 da pek ehemmiyetsiz tadillerle İsviçre medenî ka-nunu memleketimizde kabul edilerek Garp medeniyeti yolunda ilerlememize imkân verilmiştir. Şarkın yirmi asırdır mahrum olduğu bu akîde serbestisini bahşeden ye-ni Türk devleti bu inkılâpları müteakip kültür tazeleşmesi işlerine koyulmuş.

1928 de Türkiye Büyük Millet Meclisi yeni alfabeyi kabul ederek kendi lisanını bilmek için üç lisanda okumasını öğrenmek zahmetinden milleti kurtarmıştır. Aradan bir buçuk sene geçmeden, eski tarih karan-lıklarında Türkün nice binler senelik me-deniyet ananeleri keşfedilmiş ve bitarat Avrupa ve Amerika âlimlerinden kendi he-sabımıza istifade edilmek yolu tutulmuştur.

Alfabe inkılâbını lisan inkılâbının takip etmesi pek tabiî ve mantıkî idi. Dinî ve siyasî tesirler altında kullanılmıyarak bı-rakılan türkçe lisanı aile efradı olan keli-melerini toplamak ve lüzumsuz yabancı kelime ve ıstılahları atmak suretile, lisa-nımızı, ruhumuzu ve fikrimizi müstakil o-larak ifade edecek bir hale getirmek cere-yanı takip edilmektedir.

Bu başlıca hareket kollarının işleme-

BOZKIRLARDA BİR TÜRK AVCISI

Orta Asyadan garba doğru akın etmeğe başlayan Türkler, hayatlarını bozkırların sert ıklimine alıştırmışlardı. Türk gençleri, eğer savaşa gitmemişlerse, zamanlarını ata binmek, ok atmak, cirit oynamak, ava gitmekle geçirirlerdi. Bozkırları dinç atların sırtında yel gibi aşan bu yiğitler bütün milletleri karşılarında titretmişlerdi. Hâlâ o ataların, (Alanlar) ın, (Kumanlar) ın, (Peçenek) lerin, (Nogay) ların çocukları bu ik-limlerde yaşıyor. Resimde ava gitmeğe hazırlanan bir Kırgız genci görüyorsunuz!

sinden anlaşılıyor ki, bu yeni devleti ku-ranlar Türk milletinin maddî ve manevî bünyesinden, ona, asırların, başka millet-lerle temasların, kendini idare eden bazı cahillerin tesirile yapışmış «parasite'leri, her neye mal olursa olsun temizliyerek; dünya inkılâplarında dehşetli roller oynamış bu asîl ve metîn ırka, lâzımgelen ve lâyık ol-duğu medeniyet silâhlarını ve malzemesini temin ederek, kendisini istiklâl, intizam ve terakki yolunda muktedir olduğu vazifele-rin ifasına «methode» la sevketmektedr.

Bunun için, millî ananelerine her kitten fazla sadık kalmakla beraber, Türk Devleti, «Indosémite» ruhundan, zi niyetinden tamamen sıyrılarak, büsbüt Avrupa yoluna sapmış ilk Türk Devleti muştur. Bu yeni bünyesi, kabiliyeti, kuvv itibarile Türkiye, Avrupa müvazenesir büsbütün yeni bir mevki almıştır.

İkinci makalemizde, yeni Türk devle nin esasını teşkil eden ananevî Türk rakter» i, ahlâkı, seciyesi üzerinde dura ğız.

REŞİT SAFFET ATABİNEN

23

Temurun Mezarı

Yazan: Prof. Zeki VELİDİ

Büyük Temur Semerkandda medfundur. O kendisinin doğum yeri olan Keş (Yaşıl Şehir) de defnolunacağını düşünüyordu. 1405 senesi şubat 18 inde vefatını müteakip onu Semerkandda daha kendi hayatında vefat eden torunu Muhammed Sultan için yaptırdığı türbede defnettiler. Burası bundan böyle «Guri Emir» tesmiye olundu. Temurun torunu olan Ulug Beg bu türbeyi süsledi ve zamanındaki mimarinin bir şaheseri haline getirdi. Sonra kendisi de orada defnedildi. Türkistandaki Sovyet arkeologları bu senenin haziranında «Guri Emir» de hafriyat yaparak büyük cihangirin ve oğullarının cesedleri üzerinde tetkikat yaptılar. Haziranın 18 inde Ulug Begin mezarı açıldı. Büyük babasının ayağı ucunda defnedilmiş olan bu âlim hükümdarın kemikleri gibi, üzerinde bulunan kefenin ziynetleri bile iyi muhafaza edilmiş olduğu görüldü. Ulug Beg, oğlu Abdüllâtif tarafından öldürtülmüştü; filvaki bugün Ulug Begin kafası cesedinden ayrılmış halde defnedilmiş bulundu. 19 Haziranda Temurun cesedi üzerinde bulunan üç buçuk ton sıkletindeki büyük mermer taş kaldırıldı. Bunun altında daha beş tabaka kalın taş bulunuyormuş, bunlar da kaldırıldılar, Temurun cesedi bir ağaç tabut içinde bulundu. Bu tabut altın sırma ile işlenmiş ipek kumaş ile örtülmüş imiş, bu kumaşın işlemeli ziynetleri ve yazıları da beraber bulundu. Tarihlerde tavsif olunduğuna göre Temur uzun boylu idi, ve bir ayağı da muharebede kırıldıktan sonra onalmış, fakat kısa kalmıştı, bu yüzden Temur topal olmuştu. 19 Haziranda tabut açıldığında Temurun filhakika uzun boylu ve sağ bacağının bir defa kırıldıktan sonra onalmış ve sol bacağına nisbeten kısa olduğu görülmüştür. Bununla beraber Temurun kabri zamanımıza kadar kimse tarafından dokunulmamış ve tabutunun hiç açılmamış olduğu da tahakkuk etmiştir. Temurun cesedini açmak arkeologlar için bir ilim meselesi idi, fakat yerli Türkistan Türkleri için bu hâdise biraz başka mana ifade etmiştir. Malûm olduğu veçhile Temur Ortaasya Türklüğü için mukaddes bir şahsiyettir, onun kabrini açmak ve cesedine dokunmak bu büyük zatın vücudünü beş asırdan fazla bir zaman zarfında sarıp gelen hürmet ve ismet perdesini yırtmak demekti. Cesedin açıldığını Tass ajansı haziran 20 de ilân etti, bütün Sovyet ve cihan matbuatında bu haber haziranın 21 inde intişar etti. Derken 22 Haziranda Alman Sovyetlere karşı harp ilân etti. Acaba Büyük Temurun mezarı ve cesedi de Mısırda 1922 senesinde açılan Tutank Hamun'un mezar ve cesedinden daha mı fazla uğursuzluklar getiriyor? Filhakika Ortaasya Türklüğünde bir akide vardır: «Han süyeği kiyedir» derler, yani «Hanların kemiği uğursuzluk getiren bir şeydir», bu cihetten bunların cesetlerine hiç dokunmazlar, hattâ insanlar bunlara dokunup bir belâya uğramasınlar diye kabirlerini eskiden belirsiz olarak bırakırlar ve kabri yerle dümdüz yaparlar ve nerede olduğu belli olmazdı. 24

MACAR GENÇLERİNE

— Petöfi'den —

Çiçeği olmıyan ağacın yemişi olur mu? Ey gençler, Macaristan'ın çiçekleri siz misiniz? Vay sizi yetiştiren bahçelere, vay Allahın cezasına uğrayan bahçelere!..

Benim ruhum bulutlara bürünür, Batıdan Doğuya doğru uçar. Eğer bulutlarda olduğu gibi benim de şimşeklerim, yıldırımlarım olsaydı, ey gençler, hepiniz çamurlara yuvarlanırdınız.

Çünkü yaşamağa lâyık değilsiniz! Sizin babalarınız, dedeleriniz bir güneşin etrafında parlıyan şağşaalı yıldızlardı. Siz, bir isli kandilin etrafında uçan hakir sineklersiniz!

Yürekleriniz kapıları açık konaklara benziyor: Burada sarhoş gururların, iğrenç zevklerin, hırsız menfaatlerin, katil ve kundakçı kin ve intikamların, bütün alçak ihtirasların yerleri var!

Lâkin sizin aziz ve garip bir yolcunuz vardır ki, ona kalbinizde örümceklerin harabe duvarlarına ördüğü ağlar kadar yer vermiyorsunuz: Bu, düşmanların ayakları altında çiğnenen Macaristanın aşkıdır!

Ey Macaristanın aşkı, ey ilâhî yurt sevgisi, senin tasvirini nasıl yapayım? Seni her Macar'ın kalbinde yaşatabilmek için kalemimi nereye batırayım?

Birşey yapacağım: Kılıçla bağrımı deleceğim, yüreğimin kanı başınıza fışkırırken sizi vaftiz edeceğim, sizi yeniden dine, imana getireceğim!

***

Tagore'nin ölümü

Bazan bizzat ingilizceye pek o jinal tarzda tercüme ettiği -daha do rusu ingilizce olarak yeniden telif e tiği - nazımlarile Anglo-Sakson âlemin ve garp dünyasının en maruf şairli s ması haline gelmiş olan Hint şâi Rabindranath Tagore, seksen yaşı girdikten birkaç ay sonra geçen ha Hindistanda vefat etti ve cesedi b yük merasimle ve Mecusî an'anesir göre yakıldı. Maharshi Devend nath'ın oğlu ve prens Dwarkanath T gore'nin oğlu olan şair 1861 senesi ma yısının 6 ncı günü Kalkûta'da do muştu. Çocuk, Hindistanda bir müd det hususî surette talim ve terbi edildikten sonra, 1877 de hukuk ta sil etmek üzere İngiltereye gönderild Fakat biraz sonra memleketine dön rek pek genç yaşında Bengali lisanı neşrolunan mecmualara yazı yazma ğa başladı. 1901 senesinde Kalkût civarında meşhur mektebini tesis e Açık bir fikirle idare edilen bu müh terbiye müessesesi bugün üniversite gi bi bir şeydir. 1913 senesinde Nob mükâfatını kazanan Tagore burada aldığı 8.000 İngiliz lirasını bu mek be tahsis etmiştir.

1915 senesinde kendine tevc edilen şövalyelik payesini ve «Sir» un vanını kabul etti ise de Buncab'da ç kan iğtişaşı tenkil için gösterilen ce rü şiddeti protesto makamına kain olmak üzere şövalyelikten istifa ett Fakat daha sonra bu unvanın hakkın da kullanılmasına itiraz etmemiştir.

Bu hareketi gösteriyor ki Tago siyasette pasif ve «yavaş» bir rol o namıştır. Şairane bir sulhperverlik eser lerinde bariz bir vasıf teşkil eder.

Tagore'nin garplılar ve bilhassa İngilizler tarafından çok beğenildiğin de şüphe yoktur. Fakat şairin memleketi üzerindeki tesiri ne olmuştur? Bu sualin tam cevabını ingilizce kitaplar da bulabileceğimizi zannetmediğim için bu kısa yazımızı bir arkadaşımızın Hint şâirine ait bir hâtırasını naklederek sona erdirmeği muvafık buluyoru

tumuz şöyle anlatıyor:

— 1916 - 17 senelerinde Tagore rleşik Amerikada idi, memleketi dop konferanslar veriyordu. Bu meanda, Ann Arkorda Mişigan üniveritesine de geldi. Darülfünunun 5.000 alan muazzam oditoryomunda banda Hintli kavuğu, sırtında maşlahı kürsüye çıkıp garp medeniyeti ile raz da garplıların anlayacağı ve evk alacağı sekle sokmağa çalıştığı ve muvaffak olduğu şark medeniyetini kayese eden bir konferans verdi. öyle olmakla beraber sarfettiği bir imlenin Amerikan talebeyi hayli sirlendirdiğini pek iyi hatırlıyorum. agore bu cümlesinde asağı yukarı öyle demişti: «Hakikî medeniyet değiniz garp medeniyetini top nemlıyorum tehdidi altında Japonyava kal ettiniz: fakat ne garip tecellidir Japonlar zorla verdiğiniz bu medeniyet sayesinde yaptıkları ayni cantalopların namlularını bugün size tevcih mis bulunuyorlar!» Bu sözler sonra avli dedikoduya mevdan vermişti. nferanstan sonra eve geldiğim zaan. Glen caddesindeki 102 numaralı ansivonumda oturan iki Mecusî Hintli talebenin o gece. büyük şairlerinin ziretini kabule hazırlandıklarını görtüm. Tagore o aksam pansivonumuza ldi ve iyi görüştüğüm iki Hintli, bir klı olmam itibarile beni millî sairlerine takdim etmek istediler. O zaman, altmış yaşına yaklasan beyaz uzun sakallı Hint şairile kısaca görüştüm. Memleketimiz hakkında sorduğu birkac suale cevap verdim ve şark adeti üzere ben de Hintliler gibi elini öptüm!»

K. Ş.

Meşeler

Yazan: **Şükûfe Nihal**

Ne kadar mes'udsunuz belli duruşunuzdan,
Ve ne kadar zavallı karşınızda bir insan!
Ne uluyarak gelen kasırgalar korkusu,
Ne unulmaz bir anda canavarlı bir pusu!
Ne dağlardan sökülen kaya yaralar sizi,
Ne korkunç suratlı gök soldurur benzinizi!
Meşeler, ey meşeler!.. Ey doymayan meşeler:
Neslinizden gelmeğe verirdim can meşeler!..

Meseleler:

Gramer meselesi

Yazan: B.

Bu yakınlarda «Ana Hatlarile Türk Grameri» adında bir eser meydana çıktı. Bu çıkışı Maarif Vekilimiz Hasan-Âli Yücel'in irfanperverliğine borçluyuz. Eser mektepte okunacak bir kitap değildir. İsminden de anlaşılacağı veçhile muallimlere ve gramer yazacaklara rehberlik edecek bir şekildedir. Derhal söylemek lâzımdır ki bu kitap bize hiç te hayretimizi mucip olacak bir yenilik getirmemiştir. Türk diline dair hep bildiğimiz şeyler bir sistem dahilinde kitapta yer almıştır. İleride gramer yazacaklara belki kıymetli bir esas olacaktır.

Böyle esaslı bir esere sahip olmakla Maarif Vekiline olan şükran borcumuz bundan ibaret de değildir. Ona daha derin, daha samimî candan bir teşekkür de borçluyuz. Çünkü bu gramerde diğer ilim kitaplarında olduğu gibi bizi sinirlendirecek, yadırgatacak, kurkutacak uydurma yeni tabirler, çok şükür, hemen yok gibidir. Hattâ bazı yerlerde Maarif Vekilimizin bu irfanperverliği biraz suiistimal edilmiş, ifrata bile gidilmiştir. Meselâ, kitapta mef'uli bih, mef'ulü ileyh, mef'ulü fih ve anh denmiş, bunların yanına da lâtinceleri konmuştur. Bunlara ne lüzum vardı?

Tariflerde de bazı çetrefillik göze çarpıyor. Çok yerde basit bir surette tasnif ve tarif edilmesi mümkün olan şeyler muğlâk bir şekle sokulmuştur. Meselâ, isim şöyle tarif edilmiştir: «Hakikatte veya tasavvurda sabit bir varlığa adolan kelimeye isim deriz.» Halbuki bizim eski gramerlerde bu daha iyi tarif edilmistir: «İsim bir insanın, bir hayvanın, bir yerin veya bir şevin adı olan kelimedir.» Sonra, şu izafetin tarifine de bir bakınız: «Genitif halinde bir ismin ait olanı gösteren isimle hususî bir şekilde birlesmesi haline izafet adını veririz.» On üç yaşındaki cocukların bu gibi karısık ve ağır tarifleri anlayabilmesi biraz güctür. Ama «Bir ismin manasını etraflıca anlatmak veya tamamlamak için o ismin basına münasip bir kelime getirilerek ona ilistirilir ve buna izafet denir» dersek izafeti daha kolay bir sekilde anlatmış olmaz mıyız?

Cümle bahsi bütünün içinden cıkılmaz bir haldedir, karma karışık bir yığındır. O bahsin içinde bir hamlede yirmi dokuz adet cümle sayabildik: Tetabulu cümle, mürekkep cümle, mütemmimli cümle, mudil cümle, tertipli cümle, şart cümlesi, hakikî şart cümlesi, farzî şart cümlesi, nisbet cümlesi, tali cümle, esas cümle, fiili müştak cümlesi, masdar cümlesi, partisip cümlesi basit partisip cümlesi, gerundif cümlesi, iki adet atıf cümlesi, hal cümlesi, zaman cümlesi, iki adet sebep cümlesi. iki adet mukayese cümlesi, hakikî mukayese cümlesi, farazî mukayese cümlesi, bölünme cümlesi, terdit cümlesi, istidrak cümlesi. Sonra, bunların içinde acele ile iyi düşünülmemiş veya tetkik edilmemiş anlasılmaz cümleler ve hükümler de vardır. Meselâ, Mehmet'ten mektup almak grupu tali bir cümle olarak gösterilmiştir. Halbuki bunun cümle ile hiçbir münasebeti yoktur; bir predikat bekliyen sadece bir subjekt'tir. Cümle tariflerinden de hemen ayni sahifeden bir misal alarak sözümüzü bitirelim: «Esas cümle bir isim cümlesi ise tali cümle masdarın nominatif halile veya başka tarif şekillerile cevher fiili ekleri olarak esas cümlenin predikatı olur: En büyük emelim bu sene iyi derece ile imtihan vermektir.» Gelin bu tarifi anlayın ve bu cümlenin içinde de tali bir cümle bulun bakalım.

Kitapta yirmi sayfalık yer tutan fonetik bahsine gelince, hemen hiç reddüt etmeden diyebiliriz ki bu lüzum yoktur. Talebenin zaten hiç sevmediği bir dersi bununla daha sevimsiz ve daha sıkıntılı bir hale sokmayalım.

Maamafih ne de olsa «Ana hatlarile Türk grameri» bütün bu kusurlarile beraber yine bir şeydir. Maarif Vekilimizin dediği gibi bu yeni kitap Türk grameri ile uğraşan müteha[s]sıslarımızın tetkikine arzedilen bir anahtar mahiyetinde olduğu için onların kendi hakkında esaslı ve teferruatlı görüş ve tenkitlerile yanlışlar varsa tashih noksanlar varsa ikmal edilecek ve asıl ana kitap o zaman meydana gelmiş olacaktır.

Herkesin senelerdenberi dört gözle beklediği bu kadar karısık ve müşkül bir eseri vücude getirdiğinden dolayı Dr. Tahsin Banguoğlu'nu da tebrik etmeği unutmıyalım.

İBRAHİM PAŞANIN DÜĞÜNÜ

İbrahim Paşa sarayı ve içindeki Binbir gece masallarını hatırlatan düğünlerden

Yazan : Sedat ÇETİNTAŞ

1520 - 927 tarihinde yani İbrahimin vezirliğinden iki sene evvel henüz ağa unvanile anılırken ve Mimar Koca Sinan'ın da hassa mimarı olusundan (1535) on beş sene evvel imparatorluk ordusunda henüz asker olarak çalışırken İstanbul emini Ömer ağa tarafından padişahın emri ile kemali itina ile tamir edilip hazırlanan bu muhteşem sarayda Kanunî Sultan Süleyman kendisine sadrâzam yapmış olduğu sabık kölesi ile kız kardeşi Hadice Sultanın düğününü yapmağa sıra getirmişti. (22 Mayıs 1524 - 18 Recep 930).

Düğün için her şey hazırlanmıştı. Düğünün en şerefli vazifesi olan (sağdıç) lık ikinci vezir Ayas paşa ile Yeniçeri ağasına (yani sekban başı, serasker, harbiye nazırı ve nihayet millî müdafaa vekili manasına) verilmişti (1).

Bu iki zat her şeyden evvel padişahın sarayına giderek Kanunî Süleymanın düğüne yüksek huzurları ile şeref vermesini damad namına irtiham ettiler.. Padişah bu davetçileri kabul etti ve iltifatla karşıladı. Sonra damadı da methü sene ederek gıyabında iltifatlara garketti ve bu daveti nasıl kabul edeceğini bildirdi. Rüstem Paşayı ve yeniçeri ağasını hediyeler ve kaftanlarla taltif etti.

Düğün için hazırlanmış zengin programa göre padişah dokuzuncu gün muhteşem bir alayla düğün evine gelecekti. Gelin ise onuncu gün gelecekti.

Düğünün ilk haftası olan yedi gün mütemadi ziyafetlerle geçirildi, bu ziyafetlerle silâhdarlar, sipahiler, ulûfeciler, gureba ve cebeciler, topçular, sırası ile izaz ve ikram edildiler.

Sekizinci gün, yeniçerilere ve sancak beyleri ile, beylerbeylerine ve vezirlere pek parlak bir ziyafet verildi.

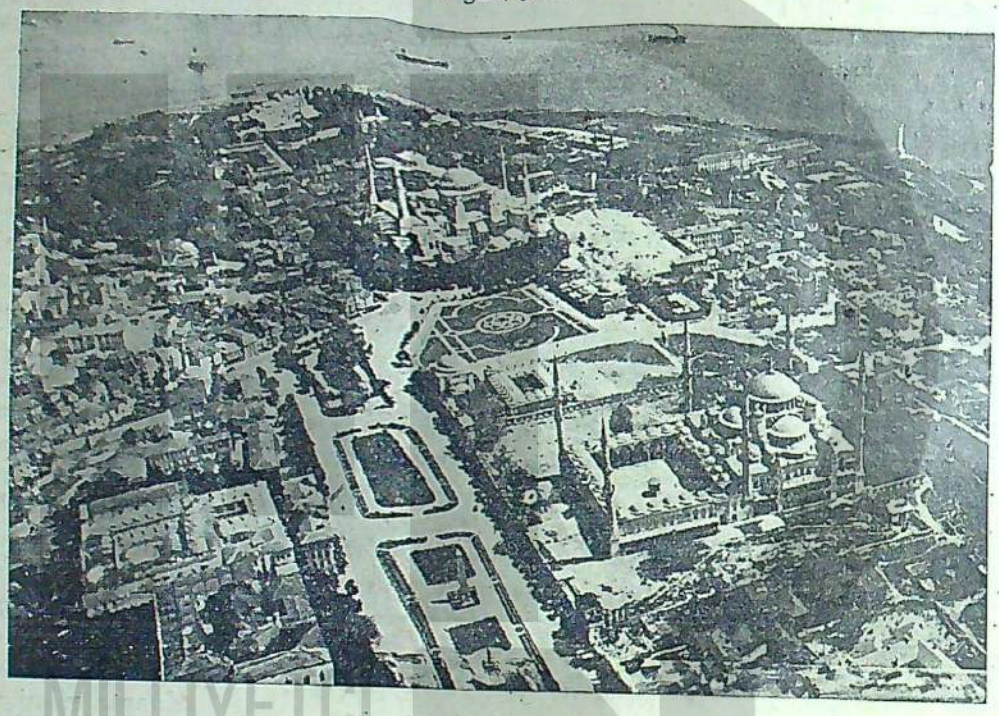

İbrahim Paşa Sarayı

Osmanlı imparatorluğunun Binbir gece masallarını andıran muhteşem düğünlerinin geçtiği tarihî At meydanı sarayının dört sene evvel tayyareden alınmış resmi. Bu saraya on altıncı asırdan sonra İbrahim paşa sarayı denilmiş, At meydanına da on yedinci asırda Sultanahmet Camii yapıldıktan sonra Sultanahmet meydanı denmiştir. Saray Sultanahmet camiinin karşısında görülüyor. Resim, Sarayburnuna kadar bütün bu sahayı göstermektedir.

Dokuzuncu gün, padişahın sarayı ile İbrahim paşa sarayı arasındaki geçit yolları halılarla döşendi ve bu yoldaki bütün binalar ve evlerin duvarları sırmalı ve ipekli kumaşlarla bezendi. Kanunî Süleyman muhteşem alayı ile düğüne gelirken bu yollarda altın ve ipeklerden işlenmiş duvarlar arasından geçiyordu, bu suretle zamanın padişahı düğün evi olan At meydanındaki İbrahim paşa sarayına geldi.

O gün At meydanında padişah için hazırlanmış olan gözler kamaştırıcı çadırın ortasına muhteşem bir taht kurulmuştu. Zamanın padişahı bu ta ta çıkıp oturdu.

Fatih Mehmedin Edirne sa. yında yaptığı gibi burada da padişah huzurunda yine bir ilmî toplantı ya pıldı. Padişahın sağında müftü Kema paşa oğlu Şemseddin Ahmet, solund da meşhur hoca Hayreddin mevki a mışlardı, zamanın bütün âlimleri ora da idi, saatlerce s ren bu ilmî müsa habenin mevz (mezhep) mesel idi.

Hayli hararc safhalar geçiren l ilmî müsahabe ı ne erince, baş im rahor yalnız pa şah için, sonra c ulema için sofrala kurdurdu, yeme ler yendi, bu sırad defterdar yani val tin maliye veki olan Mustafa Çele bi padişaha şe bettarlık hizmet yaparak yekpa firuzeden yapılmış çok kıymettar b kâse ile şerbet sun du (2).

Yemekler yendikten sonra düğünün dokuzuncu günü programı da nihayet buluyordu. O günkü toplantıda bulunan düğün davetlisi âlimler şekerlemeler ve hediyelerle düğünden evlerine döndüler. Kanunî Süleyman da sarayına döndüğü zaman imparatorluğun on birinci padişahı olan şehzadenin yani İkinci Selimin dünyaya gelmiş olduğunu haber alarak bu cihetten de memnun oldu (28 May 1524 - 24 Recep 930).

---

(1) Eski Türk düğünlerinde damadın da giden ve anın hususî arzularına de t ile yerine getirmeğe çalışan zata (sağ ve mütekabilen gelininkine de yenge li.

(2) Şimdi Topkapı sarayına intikal etmiş olan hazinede mahfuz olduğu kaydile bu kıymettar kâsenin tabağı ve kapağı ile birlikte Nevşirvandan kalma olduğunu Peçevi tarihi yazar (Cilt: 21, Sahife: 81).

Düğünün onuncu günü gelinin damat evine geldiği gündür, mayısın yirmi dokzunda baharın ılık havası, nefis şebboy ve yasemin kokuları içinde talih hayret verici bir sürpriz yapıyor, ne idüğü ve kimin nesi olduğu belirsiz bir köleyi cihanı titreten bir imparatorluğun sadrâzamı yaptıktan sonra Yavuz Selimin kızı Kanunî Süleymanın kız kardeşi olan bir sultanı da başdöndürücü bir debdebe ve ihtişam içinde onun kolları arasına atıyordu (29 Mayıs 1524), Hadice sultan At meydanındaki İbrahim paşa sarayına geldi.

On birinci gün sultanın çeyizi gelecekti, İbrahimin sağdıçları sarayı hümayuna gittiler ve sultanın çeyizini nakleden alaya İbrahim paşa sarayına kadar refakat ettiler.

Gelinin çeyizi (nahil) ler halinde yani zamanın âdetine göre sun'î ağaç şekillerine sokularak (*) bu ağaçlarda bin bir adet ve bin bir çeşit kıymettar eşya ve müzeyyenat istif ve teşhir edilmişti, ağacın üzerinde şark mitolojisinde ismi geçen Simürğ ve Anka adlı kuşların mücevherattan yapılmış acaip şekilleri görülüyordu, bu (nahil) veya (nakil) lerden birisinde kırk bin, diğer birisinde altmış bin parça mücevherat ve kıymetli küçük eşya ve müzeyyenat sayılıyordu, ve bunlar heyeti umumiyesi ile gözleri kamaştırır bir manzara arzediyor, peri masallarını hatırlatıyordu.

Gelin geldikten sonra düğün bitmemiş fakat safhası değişerek gelin sultanın da istifade edebileceği eğlencelere sıra gelmişti.

Kanunî Süleyman ikinci defa düğün evine geldi, evlileri tebrik ettikten sonra At meydanında eğlenceler başladı. En mahir binicilerin at üstündeki maharetleri seyredildi, at yarışları yapıldı, At meydanı en mahir ok atıcılara maharet sahnesi oldu, her nevi rakısların üstadları bu düğünde padişahın huzurunda marifetlerini arzetti-

(*) Tarihçi Mehmet Ata: (Tabiri kadimine nazaran eski düğünlerde kızın cihazı ağaç şekline konulur ve cesametine göre hayvanlar veya arabalarla naklolunurmuş) diye (nahil) kelimesini izah ediyor, Şemseddin Sami de (Kamusu Türkî) de şunu yazıyor: (Hurma ağacı, balmumundan mamul ağaç taklidi ki bilâhare gelin odasına konmak üzere gelinin önünde getirilir ve masnu meyvalar, şükûfeler ile, altın ve gümüş varaklar ile tezyin olunur idi), bugünkü halk ve bilhassa kadınlarımız dilinde çok meyva vermiş ağaçlara: (Nakil gibi) tabiri hâlâ kullanılmaktadır.

Seçme mısralar

[«Ber ceste mısralar» başlığı altında mecmualarda ötedenberi divan edebiyatına ait seçme mısralar neşretmek âdettir. Fakat nedense Serveti Fünun devrinden itibaren tanınmış şâirlerin güzel mısraları bu seçimin dışında bırakılır. Biz, Çınaraltı'nda bugünden Serveti Fünun zamanına kadar rastgeleceğimiz güzel şiir parçalarını neşretmeğe başlayacağız].

★

Hak bellediğin bir yola yalnız gideceksin!

TEVFİK FİKRET

—

Ötme ey bülbül âvare ki hicran uyusun!

FAİK ÂLİ

—

En az ümit olunan yerde en kavidir ümit!

EMİN BÜLENT

—

Çıragan devrini getirir yâde,
Sunduğun piyale lâle mi, nedir?
Lebinde titreyen cur'ai bâde,
Gonce gül üstünde jale mi, nedir?

RIZA TEVFİK

—

Âteş gibi bir nehr akıyordu
Ruhumla o ruhun arasından.

AHMET HAŞİM

—

Sen bir âhu gibi dağdan dağa kaçsan da yine,
Seni aşkım canavarlar gibi takip edecek.

FARUK NAFİZ

—

Karanlık bir gece, sabaha yakın,
Oğuzun üstüne çöktü bir akın,
Bu akın atadan kalma bir öçtü,
Yıldı Oğuz eli batıya göçtü.

ZİYA GÖKALP

---

ler. Memlekette mevcut her türlü spor hareketlerinde maharetliler harp ve savaş oyunlarında kahramanca marifetler gösterildi.

Padişahın huzurunda ilmî müsahabe ile açılan düğün en sonuncu gün yine onun huzurunda başka yönden bir kültür hareketi ile kapanacaktı:

Zamanın en yüksek şairleri tarafından bu düğün için yazılmış şiirler manzumeler okundu ve dinlendi, beğenilenlere ihsanlar ve mükâfatlar verildi. Şairler arasında en çok İbrahim paşanın nedimi şair Hayali Mehmet Çelebi'nin manzumesi padişah tarafından beğenildi. En yüksek taltif ve mükâfata bu zat mazhar oldu. İşte bu suretle de bu meşhur ve tarihî düğün nihayete ermiş oldu.

Y. Mimar
S. ÇETİNTAŞ

27

Genç Kalemler:

GÖNÜL TÜRKÜSÜ

Her çiçek dalında köyde
Yar Bahçe sendeki gövde
Gördüm seni düştüm derde
«Gel gör beni aşk neyledi.»

★

Senle gece gündüz olur
Sensiz insan öksüz olur
Dünya tahammülsüz olur
«Gel gör beni aşk neyledi.»

★

O tatlı dil, o güler yüz
Hatırımdadır gece, gündüz
Düşünürüm öksüz öksüz
«Gel gör beni aşk neyledi.»

★

Geçti bunca zaman devir
Senden geçtim mi düşün bir
Senelerdir kahır cevir
«Gel gör beni aşk neyledi.»

★

Sevdamın sonsuz elemi
Sensin sargısı, merhemi
Hiç görmez oldum âlemi
«Gel gör beni aşk neyledi.»

İzmir: NİYAZİ HİCRAN

***

BİR CEVAP İSTERİZ

Kuşun yuva yaptığı dal,
Bilsen ne kadar imreniyorum sana!
Mademki âşina değilsin arzularına,
Mademki dünya masal içinde masal!
Kuşun yuva yaptığı dal!

Sen, ey koğuklarından bal sızan kaya!
Mademki gözlerin, kulağın yok,
Madem malik değilsin duyguya!

Sen, ey sağır gök, dilsiz yer!
Hiç olmazsa işaretlerle
Bize bir durak göster.

Nolduk, nolacağız
Fenâ âleminde biz?
Söyle açan gül, akan su?
Bir cevap isteriz.

MEHMET NECATİ

***

ÇARESİZLİK

Çaresizlik
İlk
Duyduğum acı:
Kırılan bebeğimin karşısında.

Çaresizlik:
Bütün ömrümün kırbacı.

Ve nihayet günler dolacak;
Çaresizlik
Son duyduğum azap olacak
Ecelin parmakları nabzıma dokunduğu zaman

İSMET KÜR

MİLLİYETÇİ PERÇEM

Terbiye meselesi :

Yanlış Bir Terbiye Sist

Yazan: Prof. Dr. Süheyl

İnsanların içinde birbirinin işini düzelten veya bozan ve bu güne kadar mahiyeti anlaşılamıyan bilmediğimiz sebep ve tesirlerle zaman zaman kuvvetlenen, zaman zaman o anda tesiri hafifleyen hiç bir zaman meydana çıkamıyan ve mahiyeti bilinemiyen Radyoaktif gibi müessir kudretler vardır.

İşte bu kuvvetin ve kudretin tesirleri bize aksiyon ve reaksiyon yani amel ve aksülâmel yahut etme ve bulma gibi bazan hoşumuza giden ve bazan hiç de hoşumuza gitmeyen hâdiseler doğurur. İçimizde bilmediğimiz ve tahmin etmediğimiz bu radyoaktif halet daima müsbet ve menfi, iyi ve fena bir takım hâdiselerin husulünde başlıca âmildir. Meselâ beyhude yere birisini incitmemiz halinde ya ânında yahut seneler geçip te bu hâdiseyi unuttuğumuz bir zamanda, biz, o şahıs tarafından değil, hiç ümid etmediğimiz bir yerde ve zamanda başka bir vesile ile ve başka birisi vasıtasile incinebiliriz. Burada birisine el uzatınız; aradan yıllar geçer, ümit etmediğiniz bir el size uzanır. Bu daima böyle olagelmiştir ve böyle ola gider. Hayattaki umumî ve hususî hâdiseler, milletler arasında zaman zaman beliren hafif veya vahim ihtilâflar hep bu sebeplerden doğar.

Bir insan hırsızlık eder, mutlaka onun da bir şeyini çalarlar. Birisine hakkı olmadığı halde göz kor, bir gün o da mukaddes tanıdığı bir şeyine karşı göz atıldığına şahit olur. Öbürü gibi bu da üzülür. Yani eken biçer, eden bulur. Öyle ki hemen hemen dünyada bundan başka maddî ve ruhî bir tezahür yoktur diye iddia olunabilir.

İnsanların hakkına tecavüz daima hukukuna tecavüz edenlerle karşılaşmağa sebep olur. İşte bu saydıklarımızdan ve bu satırları okuyacaklarda hasıl olacak intibalardan şu anlaşılmalıdır: İnsanların saadeti ve felâketi hep bu aksülâmellerden doğar. Bunun her halde bilemediğimiz değişmez ruhî kanunları olmalıdır.

İnsan çok defa ayıpladığı şeyleri yapar, tenkit ettiği işler başına gelir. Tenkit ettiği hususlarla amel eder. İnsan hayatını mes'ud geçirmek istiyorsa daima iyi işler yapmalıdır. İyilik ve iyi işler yapan insanlar kendisinin, evlât ve ve ahfadının istikbalini, refahını ve saadetini hazırlar. İstikbal ve saadet yalnız para ile temin edilemez. Para bu saadeti teminden çok uzaktır. İn-

Erişebilsem Sana!

Gece mavi.. Gece mor.. Gece parlak ve koyu.
İlâhi bir sessizlik dolduruyordu koyu;
Bu sessizlik içinde ruh açıldı engine.
Damarda kızıl _ beyaz küreckiler yerine
Bir karanlık ve ışık seli dolaşıyordu,
Varlığın özlediği «sır» ra ulaşıyordu:
İnanmış, inanmaktan sarhoş olmuş bir ruhla
Tanrıyı göklerinde görüyorum vuzuhla!

★

Rabbim! Bu an uğruna kül ederim varımı:
Yükselterek katına yanan dudaklarımı
Bir damla rahmetini emebilirsem eğer.
Ayağımın altından çekilse... Çökse bu yer;
Nurunla aydınlanan boşluklarda ben yine,
-Uyarak tabiatin ezelî âhengine-
Dönsem, çırpınsam, yansm adını ana ana,
Ve böyle yana yana erişebilsem sana!

Halide Nusret ZORLUTUNA

sanların etrafında sempatisi çoğalmış bir muhitin büyük servetlerden daha büyük şümul ve tesiri vardır, İnsanı bedbaht eden keyfiyetler kendi ters düşünceleri ve bu tesirle ters hareket etmeleri ve kendi saadetini başkalarının menfaatlerine mâni olmakta bulanlarda görülür.

O halde insanın kendisine ve muhitine daima iyi telkinler yapması mecburiyeti vardır. İnsanlar daima menfi yani kötü düşüncelerinin telkini altında bezmişler ve nihayet kendilerini mahvetmişlerdir. Meselâ bir insan hasta olur, ben bu hastalıktan iflâh olmam der ve ölür. Ben zengin olamam der, bu telkini altında hâdiselerin zu duyar. Ben adam olmam de Ben işreti bırakamam der, Hâsılı kendisini ve etrafında düşüncelerinin tahakkuku ile eder.

Eğer mes'ud olmak istiy menfi düşünce ve hareketler edilmelidir.

Burada biraz da hayat mi den ve bu fikri ileri sürüp yü tefekkirlerin beşeriyete ya nalıklardan bahsedeceğim. H dünya yüzünde yaşamak hak Kendi yaşaması için başkas rına çalışanlar gerek umumî münferid bir vaziyette bile sud olamamışlardır. Kafaları kendi emniyet ve hayatları içi hayvanlar üzerine yürütülen insanlara tatbik olunamaz. E bik olunursa ne milletler ara ne de ferdler arasında barış sanlar haklarını menfi yolla mazlar ve netekim alamıyorlar. yoldan yürümek lâzımdır. Bu herkes nasıl ki havayi nesimiy nen teneffüs ediyorsa en tabiî da böyle sahiptir. Her milletin rın ferdlerinin aynı derecede mağa hakkı vardır. Haksızlı ve hakikat elde edilemez. F riyet ve ferdler de bu yolda aksiyon ve reaksiyondan k kendileri ve etrafındakiler m maz.

Bu fikirlere itiraz olunabilir. lar kendilerinden ve muhitler sallerle karşılaşmağa alışacak o le itiraz etmiş olmak için bir ler ileriye sürebilirler. İşte i iyi veya fena tesirleri tevlid yoaktivitenin kâinatın kuruluşu insanın üç yüz elli bin senedir eden hayatını tanzim eden ve kendi gidişlerine göre saadet ketini hazırlıyan tesirleri budur.

Umumî mahiyette konuştuk ra terbiye hatamıza ve yolunda biyeye misâl verelim.

Boğaziçinde bir yalıda 3 ya

26

yavru vardır. Annesi bir ikincisini doğurur, yine ana ve baba ve etrafındakilerin fena tavru hareketleri saikasile ufak yavru yeni doğan kardeşini fena halde kıskanır. Aile dostu gibi geçinen fena düşünceli ve terbiyeye vâkıf olmıyan birisi: «Yavrum sen kardeşini kıskanma, ben onu şu suya atarım, balıklara yem olur!» diye aklına kor. Küçük çocuk iyiyi ve kötüyü düşünebilir mi? Aradan günler geçer, bu kötü telkini unutmaz ve kimsenin olmadığı bir anda çocuğu pencereden boğazın sularına atar. Cesedi bile bulunamaz! Artık, kötü ruhlu aile düşmanının fena temennisi tahakkuk etmiştir. Orada şöyle denebilirdi: Yavrum sen ufak kardeşini sev, bak, göreceksin, o da büyüyünce seni ne kadar sevecek. Sana sarılacak, seni öpecek.. Haydi, sen de onu öp!..

Çocuk koşarken: «Koşma düşersin!» diye yine menfi bir telkin. Çocuk mutlaka da düşer! «Bir düşersen görürsün, başın patlar!» dedin mi belki bir gün o baş patlıyabilir. İçin çıksın diye beddua alan bir çocuğun tutulduğu dizanteriden öldüğünü duydum! Öl, geber diye çocuklarına beddua eden analar bu yavrularını kaybetmişlerdir! Buna dair menfi telkinler ve tevcihlerin mahiyetini herkes az çok bilir. Zira insan ruhunun müsbet veya menfi derhal tesir gösterdiği anlar az değildir. Eğer bunlar toplansa kitaplar dolar.

Evlât terbiyesine görenekle vâkıf bir ana kendisine pay verme temayülünü gösteren çocuğuna bir gün Sultanahmet meydanında şu dersi verir. Çocuk tecessüsle dikili taşlardan birinsinin kaidesine konmuş kabartma heykellerin ne olduklarını sorar. Anne de kemâli ciddiyetle onlar anasına ve babasına pay veren çocuklardır. Taş olmuşlar ve diğer çocuklara ibret olsun diye buraya dikilmişlerdir, der ve çocuğun böyle bir huya temayülü varsa vazgeçer ve bunu diğer ufak arkadaşlarına da safiyetle anlatır.

İşte ferdleri saadet ve felâkete sürükliyen fena hislerin aksülâmelleriyle iyi hislerimize ve bunun tatbikatile bizi saadete götüren aksülâmellere kısaca temas ettim ve insanların bu ruhî haletinin iyi ve kötü taraflarını göstermeğe çalıştım.

Şimdi gelelim tedavisine :

Yalnız: «Aman bu sözler ne kadar doğru!» demek ve bu yolda yürümemek ve iyi tatbikata geçmemek bir tedavi çaresi değildir. Bunun için morfolojik terbiye ile beraber dimağ müraresesi de lâzımdır. Yanlış düşünceler ancak iyi itiyadlarla düzelir ve sarsılmaz seciye de insanda daima iyi itiyadlar vücude getirir. Telkinde fena düşünce ve temennileri kaldırmalı ve herkes kendi seviyesine göre iyi formüller bulmalıdır. Bunlar herkesin terbiyesine, seviyesine, muhitine, mevkiine ve haline göre değişir. Netice şudur: Fena telkin yerine daima bizi emelimize eriştirecek iyi telkinler, fena temenniler yerine mutlaka iyi temenniler.

Meseleler :

Su meselesi

Şair Nedim, İstanbulu metheden meşhur kasidesinde şöyle der :

«Ser çeşmeleri olmada insana revan bahş»

İstanbul gibi etrafı su ile çevrili ve en leziz memba suları toprağından fışkıran bir şehir için bu medihde hiç bir mübalâga yoktur. On sekizinci asrın İstanbulu bu idi. Münakaşalı bir su meselesi ancak yirminci asrın İstanbulunda meydana çıktı. Atalarımız su ihtiyacını temin için kendilerine düşen borcu ödediler : Kuyular kazdılar, çeşmeler, hayratlar bıraktılar, bentler, şadırvanlar, su kemerleri yaptılar. Bize gelince : Bunların bir kısmını kapadık, bir kısmını da yıkılmadan koruyamadık.

İstanbul'da, terkostan başka bütün çeşmelerin kapatılması hakkında verilen karara «Tasviri Efkâr» refikimizin Başmuharriri, bakın ne diyor?

★

Dün gazetelerde İstanbulda muhtelif semtlerde halkın su ihtiyacını bol bol temin eden bütün çeşmelerin kapatılacağını ve yalnız terkos suyu ile iktifa mecburiyetinde kalacağımızı okuyunca yüreğimiz sızladı.

Kırkçeşme gibi suyu, herhalde terkostan çok bol ve çok bereketli olan bir hayat membaından halkın bir gün içinde mahrum edilmesindeki acıyı Belediyenin duymamasına çok hayret edilir.

Belediye bu çeşmeleri kapatma ve kurutma marifetini mazur göstermek için Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletinin arkasına sığınıyor ve ondan aldığı katî emir mucibince çeşmeleri bu pazartesiden itibaren kapatacağını söylüyor. Halbuki İstanbul çeşme suları işile Sıhhat Vekâletinin durup dururken meşgul olmadığı şüphesizdir. İstanbul Belediyesi, hiç şüphesiz kendiliğinden Vekâlete müracaat etmiş ve kapatma emrini ancak Vekâleti harekete getirmek (tahrik dememek için böyle söylüyoruz) emrini almıştır.

Belediye bu yanlış kararı tatbik hakkını kazanmak ve kendini mazur göstermek için ortaya iki iddia sürmektedir. Birinci iddia, çeşme sularının hepsinin bozuk ve sıhhate muzır olduğudur. İkincisi de Terkos idaresinin artık İstanbulun bütün suyunu temin edeceği iddiasıdır.

İstanbul çeşme sularının temiz olmadığı eskidenberi malûm olan bir keyfiyettir. Buna karşı yapılacak tek çare o suları temiz hale getirmekti, yoksa suları kökünden kesip kurutmak değildi. Bundan başka çeşmelerin suları kesilecekse hiç olmazsa hilkatin havadan insanlara bol bol su ihsan ettiği ilkbaharda kesilmesi veyahut sonbaharın beklenmesi icap ederdi. Yaz mevsiminin bu en sıcak ve suyun bütün mânâsiyle hayat demek olduğu bugünlerinde Kırkçeşme gibi buz gibi bol bol su veren bir membaı kurutmıya kalkışmak hakikaten havsalanın kabul edemiyeceği bir tedbirdir.

Çeşmelerin suları sıhhate muzır ise buna senelerdenberi İstanbul halkı tahammül ediyor ve senelerdenberi İstanbul Belediyesi de bu suların mazarratını izale için on para sarfetmiyordu. Senelerdenberi devam eden bu hale sonbaharın suyu bol günleri gelinceye kadar yâni daha üç ay tahammül edilirdi.

Diyor ve makalesini şöyle bitiriyor

Belediyenin yeni, umumî ve va çeşmeler açmadan eski hayrat meleri kapatma kararında ısrar etmemesini çok rica ederiz. Sıhhat Vekâleti, bu emri, Belediyenin teşvikile Belediyenin halkı susuz bırakmama için tedbirler alacağına zahip vermiş olacağı cihetle geri alabilir. Halde bu mevsimde bu su meselesi mânasile hayatî bir meseledir. Bu susta bilhassa muhterem Başvekil dikkat nazarını celbederiz. evvelce senelerce Sıhhat Vekâleti bulundular, fakat halkı sudan mahrum etmek gibi bir emri asla vermedi. Şimdi vaziyeti iyice tetkik ettirdikten takdirde Belediyeyi bu yanlış karardan derhal sarfınazar ettireceklerine eminiz.

Sahibi ve Neşriyat Müdürü:

ORHAN SEYFİ ORHON

Basıldığı yer — Cumhuriyet Matbaası